

בחזית רחבה מכבידה במידה ניכרת על מערך ההגנה של האויב. לאחר כל מהלומה של התוקף נאלץ בדרך-כלל הנתקף להזיז את עתודותיו ולהעבירן לגזרה אחרת. לעתים מרוחקת בה הונחתה מהלומה חדשה — ולעתים כוחות העתודה לא רק שהם משתבשים תוך התזויות הרבות והתכופות אלא אף אינם מגיעים במועד הנכון לגזרה החדשה. דוגמה קלסית לכך הן עשר המהלומות האסטרטגיות של הצבא הסובייטי ב־1944–1945 — וכן מתקפת הצבא האמריקאי במזרח-הרחוק ב־1944–1945.

פעילות האויריה

מקום נכבד בהשגת קצבי-התקדמות מהירים נודע לפעילות האוירית. העדר מספר מספיק של מטוסים, או שימוש מוטעה בהם, מקשים להשיג קצב-התקפה מהיר. במצב כזה, חילות-היבשה של האויב זוכים לחופש יחסי בתמרון עתודותיהם; והאויב יכול בנקל להגביר את הגנתו בקטעים הנתונים בסכר זה — אם רק הקצה-מראש עתודות לכך, או אם באפשרותו לבצע תמרון בכוחות מגזרה לגזרה, לעומת-זאת מסוגלת האויריה שלו-עצמו להפריע להתקרבות עתודותיו של התוקף. הנעות לתגבור מאמצו של הדרג-התוקף הראשון. תפקיד חשוב נודע אף לפעולותיה של אוירית התוקף נגד עתודות האויב שבעומק. כאשר מצליחה היא לשתקן באופן שיטתי, ובמועד הנכון — מושגת על-ידי כך תוצאה כפולה: הבקעת מערך-ההגנה נתקלת בהתנגדות פחות חזקה (ובמיוחד — בשלב השלמת הפריצות שכבר נסתמנו); ועם צאתם למרחב האוירי פרטיבי שבעורף המערך, מובטח לכוחות התוקפים קצבי-התקדמות מהיר. לעומת זאת, חוסר דאגה לנטרול עתודותיו של הנתקף באמצעות כוחות-האויר עלול להביא לא רק להאטת קצבי ההתקפה, אלא אף לסיכול המתקפה בכללה.

תחזוקת הכוחות התוקפים

כאן המקום להזכיר גורם נוסף המשפיע במישרין על קביעת קצב-התקדמות: תחזוקת הכוחות התוקפים. לקח המלחמה מלמדנו כי כוחות שהשיגו הצלחה טקטית ראשונית הוסיפו לרוב להתקדם בהצלחה כל-זמן שקיבלו למועד את סוגי האספקה ההכרחיים לניהול הקרב.

התנאי העיקרי להשגת קצב-התקדמות מהיר הנו מתן סיוע אש מתמיד לכוחות התוקפים. כידוע, מתאפשר מתן סיוע האש על-ידי אספקה שוטפת ורצופה של תחמושת לכלי-הירי המסייעים לכוחות המתקדמים. כל הפסקה ברציפות האספקה גורמת להאטת קצב ההתקדמות ואפילו לגסיסתה של ההתקפה.

לסיכום

ניתוח סדרה ארוכה של התקפות מאפשר לנו לגלות כמה מגמות בהתפתחות השיטות להעלאת קצבי ההתקפה במלחמת העבר-הקרוב. בולטת ביותר בין אלו המגמה להגביר את העצמה ההתחלית — ובד-בבד עם כך להפתיע את הנתקף (הן בנוגע לעצם מקומה וזמנה של ההתקפה — והן באשר לעצמתה שתהיה בלתי-צפויה ולאופן-היערכותו של הכוח התוקף). על מגמה זו מעידה עליה בלתי-פוסקת של צפיפות בכלים-ארטי-לריים, בטנקים ובמטוסים המרוכזים בקטעי-ההבקעה ומדורגים

(סוף בעמ' 17)

יום לפעולות-לילה — ולהפך. סידורים אלה כללו: דילוג עמדות הארטילריה; הגברת מלאי התחמושת, הדלק והמזון; העברת המפקדות קדימה; נקיטה באמצעים נגד התקפות אפ-שריות של הנתקף, עם עלות השחר לפני זריחת השמש; ועוד. כל אלה, שלכאורה הנם פרטים טכניים, בעלי אופי „הגנתי“ — לאמתו-של-דבר היוו מרכיבים חיוניים במכלול הארגוני-המבצעי שתכליתו לאפשר מתקפה בעלת קצב מהיר ורצוף.

חשיבות בלתי-מבוטלת נודעת לסדירות ההתקדמות, שתנאי לכך הוא דילוג הארטילריה בעוד מועד; כל פיגור של הארטילריה גורם לשיבוש במתן סיוע-האש ומביא בהכרח לירידת קצבי ההתקפה של הכוח המסתער. ואמנם, יחד עם דילוגי הארטי-לריה, יש להחיש התקדמותם של הדרגים השניים והעתודות; החשת התקדמותם מודאה רציפות ההתקפה על-ידי הטלה מתמדת לקרב של דרגים נוספים או התחלפות. במקביל לפי-תוח הטכניקה הארגונית של מתקפות סוביטיות מהירות-תנופה הושגה סדירות ההתקדמות הנחוצה, בין היתר, הודות לארגונם של מרכזי תנועה (לויסותה ולהמרצתה) ועל-ידי הקמת עתודות-הנדסה ניידות המצוידות בציוד טכני כבד לסילוק מכשולים ולסלילת דרכי תנועה.

העתקת התנאי

אחת הדרכים להשגת קצב מהיר של התקפה הנה העתקת המאמץ-העיקרי מגזרה אחת לגזרה שניה, בה הסתמנה הצלחה. תמרון כזה בכוחות (כשהוא מבוצע מבעוד-מועד) מסייע לא רק להעמקת החדירה באותה גזרה אלא אף לשמירה על קצב ההתקפה בכללו, והעיקר — על ההחזקה ביזמתה, שהיא המאפשרת השגת הצלחה במערכה הכוללת. כך, למשל, כש-גייסות של „חזית-המרכז“ הסוביטית נתקלו במתקפתם (בסביב-בות צ'רניגוב — אוגוסט 1943) בהתנגדות עקשנית של הגר-מנים בכיוון המאמץ-העיקרי (צפונית לעיר סיבסק), העתיקו את מאמצם לגזרה משנית (איזור קונוטופ), בה הושגה באותו מועד הצלחה על-ידי כוח-משנה של ה„חזית“ (הארמיה ה-60); וכתוצאה נתאפשר המשך המתקפה בכיוון בעל חשיבות אסטרטגית רבה (מרחב הנהר פריפיאט). יש והעתקת המאמץ לכיוון אחר נעשית גם לרגל גילוי תנאי-קרקע, או עקב הופעת מצב מבצעי, שיהיו גוחים יותר ושיסייעו לפיתוח המערכה בקצב מהיר יותר בכיוון השונה מזה שנקבע תחילה. דוגמה מעניינת לכך ניתנה ב־1943, בשלב המכריע שלאחר הדיפת המתקפה הגרמנית על „קשת-קורסק“, כאשר חיוני היה להקנות את מלוא התנופה למתקפת-הנגד הסוביטית הרחבה. ב„מבצע-בריאנסק“ (ספטמבר 1943) הועברו אז גיי-סות „חזית-בריאנסק“ אל אזורו של איגוד-הכוחות הסוביטי השכן — ולשם הועתקה מהלומתם-העיקרית; הכל על-מנת לעקוף שטח קשה-למעבר (יערות וביצות) ולהימנע מלתקוף חזיתית איזור-ההגנה מבוצר-מאוד של היריב.

וזאת אשר לימד נסיון המלחמה: הרוצה לנהל מערכה בקצב מהיר — עליו ליצור את התנאים לכך; ואחד מאלה הוא: הנחתת מהלומות, בזר-אחר-זו או אף בזר-זמנית, בקטעים שונים של חזית הנתקף שתהינה מחושבות ומתואמות בהתאם למטרה, הזמן והמרחב המבצעי. הטלה מדורגת כזו של כוחות-תוקפים

בהזדמנות זו מציג כותב-הסקירה, בניסוח מרוכז, את "גי-
שות-היסוד אל המלחמה של התיאוריה המרכסיסטית-לניניס-
טית". גישה זו — שלוש הנחות בה:

- "המלחמה כאורח-חיים של חברה מעמדית אשר חוקי-
היסוד הכלכליים, לפיהם מתפתחת חברה זו, מולידים אותה;
במלים אחרות — תורת מהותן הכלכלית של המלחמות".
- "מלחמה כהמשכת המדיניות באמצעי אלימות — או תו-
רת מהותן המדינית של מלחמות".
- "מלחמה, כאמנות ארגונה וניהולה של היאבקות מזוינת".
יסוד-היסודות שבהנחות אלו הנו, לדעת בעל-הסקירה, הג-
דרתה של מלחמה כ"אורח חיים של חברה מעמדית", אשר
חוקי התפתחותה הכלכלית של זו מולידים אותה. לפיכך —
"המלחמה איננה סתם חלק מחלקיה של מדיניות *; ואף לא
סתם חלק של יחסי-הגומלין בין מעמדות, מדינות, אומות" —
כטענת המחברים — "כי אם שלב מסוים במדיניות בכללותה,
שלב מסוים ביחסי-הגומלין בין מעמדות, מדינות, אומות,
שלב, שעיקרו הנו ההיאבקות המזוינת — אשר אינה שוללת
כל צורות-היאבקות אחרות כי אם כופפת אותן להשפעתה
שלה. המלחמה אינה בגדר חוק-חלקי בחייה של החברה המע-
מדית, כי אם חוק-היסוד שלה; היא אחד מאמצעי הפתרון
לבעיות היסוד בחיי מעמדות, מדינות ואומות". ולהשלמת
ניסוחים-כדרבנות אלה מובאת ציטטה מדברי לנין: "המל-
חמה — אינה מקרה, אינה, חטא... כי אם שלב בלתי-נמנע
של הקפיטליזם, צורה של חיים קפיטליסטיים שהנה חוקית
כמו חוקי השלום". המסקנה: "הקפיטליזם הוא על כן, גם
בזמננו, מקור המלחמות". את חשיבותה של הנחה זו לגבי
התיאוריה של האסטרטגיה רואה כותב-הסקירה בכך ש"היא
קובעת תפקיד מכריע לכוחות היצור, הן במהלך המלחמה
והן בחוצאותיה".

שתירות ללנין ולפרונזא

אל נחשוב שהביקורת מסתפקת כאן בתחמו של המופשט.
עדי-מהרה עוברת היא אל טענות יותר "ממשיות" נגד הספר;
ובין אלה — הטענה של סתירה לדעותיהם של לנין ושל
מ. פרונזא, לפיהן "אסטרטגיה צבאית-גרידא אינה אלא חלק
באסטרטגיה המדינית". לדברי המבקר, מחברי-הספר "סבו-
רים כי הצגה כזו של הבעיה מרחיקה אותנו מן המציאות
האובייקטיבית ומטשטשת ניגודי-מעמדות" (וזאת — על פרונ-
זא, המסתמך על לנין! א. ג.). וכאן מגיעים אל הנקודה
הרגישה. יש סופרים בשאלות צבא ומלחמה — כתוב בספר —
"המנסים להוכיח כי בעולם הקפיטליסטי של עתה מנהלת את
המלחמה המדינה כולה, העם כולו; כי בתנאי זמננו הפכה
המלחמה להיאבקותו של עם מזוין אחד בעם מזוין אחר..."
והרי "תיאוריות כאלו... מטשטשות את הניגודים המעמדיים

שבקפיטליזם בן-זמננו". ועל כך מתריס מצדו בעל-הסקירה:
"איי-אפשר שלא להשתומם לנוכח טענה שכזו: שהרי העוב-
דה כי במלחמות זמננו אי-אפשר שלא ישתתפו עמים שלמים,
מאומתת על-ידי לקחייהן של כל מלחמות המאה-העשרים,
והיא נותחה ניתוח מעמיק בחיבוריו של ו. א. לנין; ואף
במלחמה עולמית חדשה, באם תפרוץ, לא ייעדר מקומה של
תופעה זו". קשה להימנע מן הרושם כי המבקרים והמבוקרים
כאחד מתנצחים בהתפלפלות מילולית. עם זאת, ברור לגמרי
הרקע לפסול הפוליטי אשר בעל-הסקירה תולה במחברי-
הספר. יש להניח כי העמדה המבוטאת על-ידי מבקר זה —
היא-היא הקרובה אל ה"עמדה הרשמית" הנוכחית.

המלחמה - גם באמצעים "בלתי-צבאיים"

ישנו צד מאוד אקטואלי בויכוחו של כותב הסקירה עם מחברי
ה"אסטרטגיה הצבאית": כל הנוגע למקומם, לתפקידם ול-
משקלם-היחסי של אותם "אמצעי-היאבקות בלתי-צבאיים"
שכבר הוזכרו לעיל (ושמקצתם שייכים, כמובן, למה שנוהגים
כיום ב"מערב" לכנות בשם "מלחמה לא-שגרתית", "מלחמה
חתרנית", ועוד שמות כיו"ב). וכך פוסק המבקר: "אין חול-
קים על כך כי המלחמה אינה כלל צירוף מכני של צורות-
היאבקות שונות — ואף לא על כך שאת התפקיד הראשי
שבין אלו ממלאת ההיאבקות המזוינת, אשר בלעדיה אין
מלחמה. כן נכון הוא כי היאבקות מזוינת מתרחשת רק בעתות
מלחמה בלבד — ואילו כל צורות-היאבקות האחרות קיימות
גם בימי שלום. אולם אין עובדה זו מבטלת כלל את תפקידן
וחלקן במלחמה של צורות-היאבקות האחרות, הבלתי-צבאיות:
הצורות המדיניות, הרעיוניות והכלכליות. יתרה מזו: דוקא
בימי מלחמה מתנהלת ההיאבקות, בכל צורותיה אלו, בדרי-
כות יתרה והיא מקבלת תוכן, צבאי — שכן מכוונת היא,
בראש-וראשונה, להבטחת הנצחון בחזית הלחימה-המזוינת.
ובמצב כזה, יש וצורות ההיאבקות הבלתי-צבאיות לא זו
בלבד שנודע להן ערך בלתי-אמצעי לגבי החזית המזוינת,
אלא שעתים הן אף שקובעות את תוצאת ההתמודדות המת-
נהלת בה".

דומה, כי אין צורך להוסיף ביאורים רבים למשמעותו הרח-
בה-יותר של תיקון זה — אשר דומה כי יש לו מקור-השראה
מוסמך.

אמונות-אופרטיבית

מה מוצאה? ומה מעמדה?

יש בביקורת זו על ה"אסטרטגיה הצבאית" פרק העשוי להע-
לות חיוך על שפתותיו של הקורא. אלו הן ההערות בענין,
לכאורה, "צבאי-מקצועי גרידא" — בנוגע ל"מקורה של תי-
אורית האמנות-האופרטיבית". את מחברי-הספר מאשימים כאן
ב"הארה מוטעית", ב"היעדר ניתוחו של הנסיון ההיסטורי"
וב"יחס בלתי-בוהן למונחים ולמושגים". ונראה שיש מידה
של אמת בכל ההאשמות האלו. אך מה שמעורר גיחוך בלב
הקורא היא העובדה כי המבקר, המציין — ובצדק — טעויות
מספר שטעו כאן בעלי "האסטרטגיה" הן בתחום הטרמינול-
וגיה והן בתחום הענייני-מושגי, נתפס, הוא-עצמו, לסילוף
עובדות העבר-הקרוב וגם למשגה היסטורי, "זעיר". אשר לעבר

* על הקורא לזכור שהשימוש בביטוי "מדיניות" כציון לקו-פעולה
מסוים הנקוט בידי ממשלה או מוסד (ביטוי כגון "מדיניות מפקדי-
הגדוד במתן חופשות" — היא מן הדוגמאות הקיצוניות לשימוש
כזה) מיוחד הנו ללשון האנגלית; ואילו ביתר השפות משמעות
הביטוי היא, בערך, הסך-הכל (המכלול) של חיים מדיניים ופעולה
מדינית.

ה"אסטרטגיה הצבאית"

- בעינינו סוביטיות

ב. מבט צבאי-היסטורי

מאת א. ג.

מחברי הספר במשחק-מלים חסר-ערך. הם מצטטים את "הנוסח" הזה הנודעת, לפיה, אין המלחמה אלא המשכת המדיניות באמצעים אחרים, שיוצרה הוא התיאורטיקן הצבאי הגרמני קלאוזוביץ וממשיכים: "ברם ו. אי. לנין הכניס בנוסחה זו תיקון עקרוני בהוסיפו — דהיינו, באמצעי אלימות". ואמנם, הגדרת מהות המלחמה כמעשה אלימות היא-היא ההגדרה המקובלת והמודגשת אצל קלאוזוביץ. פלפול מילולי זה — שנבע כנראה מנסיגה של המחברים להיראות כלגיטימיים מובהקים — לא היה אולי ראוי להזכירו כלל, אלמלא הודגמה בהזדמנות זו, בדברי המבקר, הגישה הסוביטית החדשה אל קלאוזוביץ ותורתו בכלל, אותו הוא מכנה "אחד המעמיקים שבהוגים בשאלות צבא ומלחמה". אכן, דרך ארוכה עברו ההשקפות המקובלות בברית-המועצות מאז ולולו הפסקני של סטאלין, לפני פחות מ-15 שנה, ב"בן-אשכנז זה — קלאוזוביץ".

המלחמה - תופעה חלקית או חזיון מקיף?

בהקשר להגדרות שהובאו לעיל והלקוחות מקלאוזוביץ, מעלה הביקורת נגד הספר האשמה הנוגעת בצד יסודי של ראית האסטרטגיה והמלחמה בכללותן. בעצם, מתחלקת האשמה זאת לשתיים: הראשונה מושפעת מן המסגרת הרעיונית האופיינית לעולם הסוביטי, בה נתונה עקרונית מחשבתו של המבקר — ובודאי גם של המבוקרים; ואילו השנייה תובן על-נקלה על-ידי אנשי מחשבה-צבאית שבכל אתר ואתר. והרי השתיים: א. "המחברים מכלילים ואומרים כי המלחמה הנה רק אחד הצדדים שבחיי החברה ואתת הצורות — או סוג מסוים — של היאבקות מדינית, מעמדית; ואילו התפתחות החברה, יחסי-הגומלין בין מעמדות, בין מדינות, בין אומות — אלה הן תופעות הנרחבות לאין-שיעור מתופעת-המלחמה. מסתבר על-כן בנקל, שאין ביכולתה של כל מלחמה עולמית ("טוטלית", או "גלובלית"), להכיל את מהותן של התופעות הללו כולן". אכן, מנקודת-מבט מסוימת, יש בהנחה פזו של מחבר הספר משום מינות, העשויה להחשב כמסוכנת למדי; מסוכנת לתפיסת-היסוד המקובלת בברה"מ — ואולי מסוכנת גם לבעלי-המינות עצמם.

והרי האשמה ב: "המחברים מוציאים על-כן לחלוטין מרשימת האמצעים המופעלים במלחמה את כל אמצעי-ההיאבקות שהנם בלתי-צבאיים, דהיינו: אידיאולוגיים, פוליטיים, פסיכולוגיים, כלכליים, כספיים, מסחריים, דיפלומטיים, מדעיים-טכניים, או מן הסוג של פעילות-חתרנית וכיו"ב; שכן סבורים הם כי אחרת תיוצר, כביכול, זהות בין מלחמה מדינית והיאבקות-המעמדות".

ה"ירחון הצבאי-ההיסטורי" של צבא ברה"מ סוקר את ספר-היסוד הסוביטי החדש ("האסטרטגיה הצבאית" שבעריכת מרשל סוקולובסקי) בזוית-ראיה מיוחדת — ובמקצת בלתי-צפויה. אמנם, כותב הסקירה מודה כי "אין ספר זה בגדר מחקר היסטורי, והחומר ההיסטורי המובא בו לא הוא הקובע את עיקר-תוכנו". עם זאת, סבור הוא כי דוקא אופיה של התקופה הנוכחית, כתקופה של מעבר ותמורות, מצריך במיור-חד ראיה בהירה של ההתפתחות שחלה בתחום הצבאי וב-תפיסת מהות המלחמה. הוא מסכים לדעתם של המחברים כי "את החדש במהותה של האסטרטגיה ייקל עלינו להבין על-ידי שנשוה אותו עם ההשקפות האסטרטגיות שבעבר, ועל-ידי לימוד התיאוריה של האסטרטגיה-הצבאית בהתפתחותה". לדבריו "ניתן בספר חומר צבאי-היסטורי רב, שבחלקו מרוכז בפרקים מיוחדים; כיצד נתהוו מושג האסטרטגיה-הצבאית, האסטרטגיה של מדינות אימפריאליסטיות והכנת מלחמות חדשות על ידן, התפתחות האסטרטגיה-הצבאית הסוביטית בשנים 1917—1945, שיטות ניהולה של מלחמה ועוד — ושבחלקו מובא בצורת דוגמאות, להוכחת נכונותן של הנחות תיאורטיות מסוימות". כותב-הסקירה מחייב דרך זו של ביסוס היסטורי; אך הוא מותח ביקורת על שורה של הנחות או תיאוריות המובאות בספר — ומתן כאלו אשר, על אף אופין ההיסטורי, נודעת להן משמעות גם לגבי תורתיו של הצבא-הסוביטי כיום, או על מגמותיו לעתיד.

שגיאות היסטוריות

אכן, יש להודות שבביקורתו זו "תופס" כותב-הסקירה את מחברי הספר בכמה שגיאות היסטוריות גסות למדי. כך, כתוב בספר שהאסטרטגיה נחשבה מלכתחילה כמדע צבאי כולל — ורק באמצע המאה הי"ט החלו "להתקלף" מתוכה, כתורות בפני עצמן, הטקטיקה, תורת-הארטילריה, תורת הביצור ומאור-חרייות גיאוגרפיה-צבאית, ואף מנהל-צבאי. ואין, כמובן, לבעל-הסקירה קושי להוכיח כי הדברים מופרכים מעיקרם; שכן מושגי הטקטיקה (ואף ספרות מקצועית העוסקת בכך) היו קיימים זמן רב לפני שהחל להתגבש, בסוף המאה הי"ח וראשית המאה הי"ט מושג האסטרטגיה; וכן לגבי התורה הארטילרית, תורת הביצור (שתיהן פרחו מאז המאה הי"ז), הגיאוגרפיה-הצבאית השימושית, ועוד.

קלאוזוביץ - מהמעמיקים שבהוגים צבאיים... גם במקרה אחר — הנוגע לביסוס תפיסת-היסוד של מלחמה — קשה שלא להסכים עם המבקר כשהוא מאשים את

הלא־רחוק משתף המבקר את עצמו בקביעה המטעה של המחברים כי המונח (והמושג) „אמנות אופרטיבית” הנו, בעצם, פרי ורכוש של המחשבה והתורה הצבאיות הסובייטיות. כמובן, שיש כאן משום „תיקון ההיסטוריה” — שכן הורתה ולידתה של התפיסה ה„משולשת” (בענין שלוש הרמות — טקטית, אופרטיבית, אסטרטגית) היו בחיק המחשבה־הצבאית הגרמנית, בה גם קיבלה ביסוס וניסוח מגובשים והפכה ל„מטבע נפוצה” ולהשגתי־יסוד. אכן, נכון הדבר כי מבין המעצמות הצבאיות הגדולות שמחוץ לגרמניה נתקבלה הלוקה מחדשת זו, על מכלול־התפיסות הכרוך בה, רק בצבא־בריה״מ — ולא בצבאות המערב. אך מכאן לטענה על „זכות־יוצרים” — רחוקה הדרך.

אשר למשגה ההיסטורית־הכללי, הרי נכשל בו המבקר דוקא אגב התיקון שהוא בא לתקן בתפיסתם המוטעית של מחברי־הספר. הללו טוענים כי רק במלחמת־העולם הראשונה הופיע המושג של „אופרציה” — כצורה קונקרטי של היאבקות מזוינת, צורה „שמלחמת־העולם הראשונה הולידה אותה”; וכי זו הסיבה לכך שהתפיסה בענין אמנות־אופרטיבית נסתמנה (או, כלשון המחבר, „נשתלבה בתיאוריה הצבאית הסובייטית”) לא מוקדם־יותר אלא „רק באמצע שנות־העשרים”. והוא מעיר, בצדק, כי תורת־האסטרטגיה שלפני מלחמת־העולם הראשונה (ונעיר כאן — בעיקר בתקופה המאוחרת שלפניה — א. ג.) „קבעה סימני־הכר בולטים־למדי של האופרציה בתור צורה מיוחדת של היאבקות מזוינת”; וכי „הטיפוס הפשוט ביותר של צורה זו היה אופרציה, המורכבת רק מתמרון אסטרטגי אחד וממערכה אחת הקשורה בו”. אמת ויציב, אלא שלאחר זאת מרחיב המבקר את הדיבור על הויכוח הענייני והטרמינולוגי שהתנהל בנדון בצמרת הצבא הסובייטי בשנות־העשרים — עת הציץ טוכצ'בסקי את המושג של „פולמרסטרטגיה”, בתור „אסטרטגיה עליונה”, שיוריד את „האסטרטגיה הרגילה” לתחום האופרטיבי בלבד. וכאן, לצורך הנמקת תפיסותיה־הוא, מגלה המבקר שכחה היסטורית — או נטיה לטיקוף היסטורי. לצורך טיעונו הוא קובע, למשל, כי „התיאוריה הקודמת של אמנות־המלחמה — עם

חלוקתה הבלתי־מספקת לטקטיקה ואסטרטגיה בלבד — לא התעלתה מעל למערכה ולאופרציה מסוימת אחת בזירת־מלחמה אחת... אכן, נראה שהמבקר שכח לחלוטין את השיקול האסטרטגי הכולל שנזקק לו, למשל, נפוליון במצבי מלחמה בשתיים או אף בשלוש זירות־מלחמה; ולפני כן — את הניצוח האסטרטגי של קארנו, וה„ועד לשלום הציבור”, במלחמת צרפת הרפובליקאית נגד קואליציות־המלכים, ניצוח על 14 הארמיות, בארבע זירות־מלחמה נפרדות, שבכל אחת מהן עמדה בעיה אופרטיבית בפני־עצמה. ולא יתכן לומר, על־כן, שנסיון־האסטרטגיה — במובנה הרחב ביותר, ולא במובן המוגבל של „זירת־מלחמה אחת” — לא היווה, כביכול, את חומר עיוניה, ניתוחיה ומסקנותיה של התיאוריה האסטרטגית אף בתקופה שלפני מלחמת־העולם הראשונה. (נכון הרבה יותר יהיה לומר שהמציאות של „חפירת־קלעים אחת מן הים ועד לגבול־שביצריה”, ושל מגע־לחימה מתמיד וממושך, שנוצרה במלחמת־העולם יצרה אז, כביכול, מצב של „טקטיקה בממדי־ענק” שבאה במקום אסטרטגיה; ומצב זה שינה אמנם את המושג הפורמלי הקודם בענין האופרציה — דהיינו, תמיד, בתחילה, תמרון ותנועה־למגע; אך הוא גם שהצריך הבהרה נוספת בענין מהותה, כ„דרגה־ביניים” שבין טקטיקה לאסטרטגיה.

★

יקצר המצע מלהציג כאן את כל תהומיה הרבים של הביקורת שנמתחה בסקירת הספר. אפשר שאת צירה המרכזי נציג בפני קוראינו על־ידי שנביא כאן את משפטי־הסיום של הסקירה. יחד עם ציינו כי „ביסודו־של־דבר נודע לספר זה ערך חיובי”, מסכם הסוקר כי המחברים — אשר כתבו ש„כל מלחמה התנהלה, בעיקרו־של־דבר, באורחות ובצורות חדשים, האופייניים לה בלבד” — לא השכילו, כפי שהוא מנסח, „לגלות את חוקיות־ההתפתחות הכללית המציינת את המלחמות כולן, או את מלחמותיהן של תקופות היסטוריות מסוימות” — וכי על־כן „ההמשכיות ההיסטורית מן העבר אל ההווה מיטשטשת איכשהו בספר זה”.

★

של התוקף לעבר הכיוון בו מושגת הצלחה; והוא המאפשר לגייסות־השריון, על הרכבם החדש והמגוון (טנקים, רגלים־בנגמ"שים, ארטילריה והנדסה משוריינת), לבצע תחילה פריצה עמוקה במערכי־ההגנה של האויב ואחר־כך להגשים בעומק המרחב־האופרטיבי — תוך סיוע אוירי נאות — את עצם מטרותיה ותכליתה של המערכה.

אכן, יש ויש יסוד להנחה כי הגורמים שהוזכרו בסקירה זו כמשפיעים ביותר על קצבי ההתקדמות וההתקפה, ישפיעו בצורה זו או אחרת גם בכל מלחמה עתידה, ואפילו בעידן הגרעיני. הרוצה לודא השגת קצבי־ההתקפה מהירים — גם היום קיים לגבי הצורך ללמוד היטב ובמדוקדק מה היו וכיצד פעלו גורמים אלה בעבר, ומה יהא ישומם הנכון וה־תכליתי עתה ובעתיד הקרוב.

(המשך מעמ' 14)

כעתודות מאחריה. לקח המלחמה מצביע על כך כי מגמה זו מוצדקת. נסיון הקרב אימת את תכליתיות הקמתן של עתודות חזקות; קיומן של אלו — הוא שאיפשר למפקד להחליט במור עד הנכון החלטה מכרעת על מהלך תגבור מאמצם של הכוחות התוקפים, לפתור בהצלחה את הבעיות והמשימות הבלתי־צפויות הנוצרות תוך־כדי מהלך המערכה ולשמור על קצב־פעולה מהיר, הן בשעות היום והן בשעות הלילה.

השיפור שהושג במהלך מלחמת־העולם השניה — והשיפורים שהושגו מאז — בכל הנוגע ליכולת־ניידותם של הגייסות, כושר־המעבר שלהם וגמישות־תימרוןם אפשר כבר אז, וודאי שמאפשר עוד יותר כיום, להשיג קצב מהיר של חדירה והתקדמות גם בשעת צליחת מכשוליים, בשעת התגברות על מכשולים טבעיים (או מלאכותיים) המוקמים על־ידי האויב; שיפור טכני ומבצעי זה מחיש את העתקת מאמצו